

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ЛУК’ЯНЕЦЬ ОЛЕНА ВІКТОРІВНА

УДК [336.1-021.387](447)(043.3)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор *Кривенко Лариса Володимирівна*, Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент *Борнос Вікторія Георгіївна*, Сумський державний університет, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування;

кандидат економічних наук *Павлов Роман Анатолійович*, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, доцент кафедри фінансів.

Захист дисертації відбудеться “___” червня 2014 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий “___” травня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, доцент

Т. Г. Савченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах лібералізації фінансових відносин та циклічності функціонування міжнародної фінансової системи суттєвою є загроза швидкого поширення деструктивних чинників серед економік різних країн світу. Фінансова криза 2008–2009 рр. засвідчила неспроможність своєчасної ідентифікації зовнішніх і внутрішніх шоків та тривалого процесу подолання наслідків економічної нестабільності. Наявна ситуація в Україні актуалізує питання трансформації пріоритетів та подальшого розвитку важелів державного регулювання фінансової системи. Новітні підходи до раннього попередження ризиків, оцінювання рівня стійкості фінансової системи та оптимізації параметрів, що її формують, спроможні забезпечити державні органи влади необхідними інструментами повернення фінансової системи країни до нового рівноважного стану. Саме тому ефективне функціонування національної фінансової системи забезпечить можливість поступального розвитку вітчизняної економіки та створить передумови якісного реформування інфраструктури фінансового ринку України.

Фундаментальні теоретичні та прикладні аспекти організації фінансових систем, їх стійкого функціонування та механізму регулювання і нагляду відображені у працях Ц. Боді (Z. Bodie), Л. Боула (L. M. White), Р. Мертон (R. C. Merton), Ф. Хартмана (P. Hartmann), М. Чіхака (M. Cihak), Г. Шиназі (G. Schinasi), Д. Шонмейкера (D. Shoemaker) та ін. Зазначеній проблематиці присвячені дослідження низки російських науковців, а саме: А. І. Балабанова, І. Т. Балабанова, І. В. Бокова, А. З. Дадашева, С. П. Дядічко, В. В. Ковальова, Г. В. Крафт, Б. М. Сабанті, О. С. Стоянової та ін. Активно вивченням представлених вище питань займалися і вітчизняні економісти, зокрема: І. О. Артем'єв, В. Г. Боронос, Т. А. Васильєва, О. Д. Василик, Д. М. Дмитренко, С. В. Леонов, І. О. Лютий, Р. А. Павлов, М. І. Савлук, В. М. Опарін, В. М. Федосов, І. О. Школьник, С. І. Юрій та деякі інші.

Разом з тим узагальнення напрацювань з зазначеної проблематики, накопичений досвід та отримані результати щодо інструментарію забезпечення стійкості фінансової системи дозволяють зробити висновок про необхідність його подальшого розвитку. На думку автора, більш детального розгляду потребують питання, пов'язані з: розробкою системи показників оцінювання стійкості фінансової системи; формуванням методичних засад визначення рівня стійкості фінансової системи України; оптимізацією параметрів, що забезпечують стійкість фінансової системи; розвитком фінансового нагляду у контексті забезпечення стійкості фінансової системи. Вищезазначене обумовило вибір теми, мети та завдань дисертаційної роботи, підкреслює її актуальність та значущість теоретичних і практичних рекомендацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота узгоджується з пріоритетними напрямками наукових досліджень ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Зокрема, при виконанні теми “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер державної реєстрації 0109U006782) використано пропозиції автора щодо реформування системи фінансового нагляду в Україні у контексті забезпечення стійкості фінансової системи; теми “Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції” (номер державної реєстрації 0111U009459) – рекомендації щодо особливостей функціонування фінансових систем в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичного підґрунтя та методичного інструментарію забезпечення стійкості фінансової системи країни та розробка науково-методичних рекомендацій щодо оцінювання її рівня.

Поставлена мета дисертаційної роботи зумовила доцільність вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до сутності, структури, принципів функціонування фінансової системи;
- дослідити концептуальні засади визначення та оцінювання стійкості фінансової системи;
- визначити особливості функціонування фінансових систем в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів;
- обґрунтувати та систематизувати підходи до формування системи показників оцінювання стійкості фінансової системи;
- розвинути теоретико-методичний інструментарій оцінювання рівня ризику втрати стійкості фінансової системи України;
- розробити науково-методичний підхід до оцінювання рівня стійкості фінансової системи;
- поглибити методичний підхід до оптимізації параметрів стійкості фінансової системи;
- запропонувати шляхи реформування системи фінансового нагляду в Україні у контексті забезпечення стійкості фінансової системи.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі забезпечення стійкості фінансової системи.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти і науково-методичний інструментарій забезпечення стійкості фінансової системи.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи виступають: фундаментальні положення економічної теорії, теорії фінансів, наукові праці вчених-економістів, присвячені дослідженню проблем забезпечення стійкості фінансової системи.

У процесі дослідження застосовувалися наступні методи: емпіричних і теоретичних досліджень (аналіз, синтез і групування) – при розкритті сутності, функцій, принципів функціонування фінансової системи; логічне узагальнення – при визначенні особливостей функціонування фінансових систем в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів; функціонального і системного

аналізу – при дослідженні підходів до формування системи показників оцінювання стійкості фінансової системи; порівняльний і статистичний аналізи – при аналізі показників характеристики стійкості фінансової системи України; економіко-математичне моделювання – при розробці підходу до оцінювання рівня стійкості фінансової системи; кореляційно-регресійний аналіз – при визначенні оптимальних параметрів стійкості фінансової системи.

Інформаційну та фактологічну базу наукового дослідження склали: закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; офіційні дані Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України та інших організацій; статистичні звіти науково-дослідних установ та наукові публікації вітчизняних та закордонних дослідників з питань забезпечення стійкості фінансової системи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в розробці й обґрунтуванні теоретичних положень та методичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості фінансової системи. Найбільш вагомими результатами дослідження, які характеризуються науковою новизною, отримані автором особисто і виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

- запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання рівня стійкості фінансової системи країни, що враховує силу впливу зовнішніх та внутрішніх показників характеристики стійкості фінансової системи України, рівень пріоритетності цих ознак та їх реально досяжне нормативне значення;

удосконалено:

- науково-методичне забезпечення оптимізації параметрів стійкості фінансової системи України, яке ґрунтується на використанні інструментарію теорії ігор, моделі бінарних відгуків та ітераційного методу. Це дозволило врахувати різновекторність чинників формування стійкості фінансової системи та ідентифікувати об'єктивно досяжні цільові показники стратегічних дій бюджетно-податкової, боргової та грошово-кредитної державних політик;
- методичні положення щодо оцінювання рівня ризику втрати стійкості фінансової системи на основі застосування сценарного підходу, що дасть змогу проводити своєчасне та ефективно стрес-тестування, визначаючи задані параметри варіації вхідних показників;
- структурно-функціональну схему побудови фінансової системи, яка узагальнює визначені принципи її функціонування (цілісність, самостійність, емерджентність, динамічність, регульованість), ключові компоненти (організаційна, об'єктна та інституційна підсистеми) та виконувані функції (трансформаційна, координуюча, регулююча, превентивна), що дозволяє встановити напрямки впливу заходів щодо підвищення стійкості фінансової системи і пріоритети, які мають досягатися у результаті їх застосування;

набули подальшого розвитку:

- визначення стійкості фінансової системи, під якою запропоновано розуміти складову загальної економічної стійкості, що характеризується прийнятною ефективністю перерозподільних процесів на різних рівнях економічних відносин у рамках фінансової системи, високою адаптивністю до волатильності зовнішнього середовища, а також здатністю фінансової системи нейтралізувати ймовірність експансії деструктивного впливу на інші сектори економіки. Таке визначення дозволяє ідентифікувати цільові орієнтири державної політики у сфері підтримки високого рівня стабільності фінансової системи, а також створює передумови для розробки ефективного механізму кількісного оцінювання досліджуваного явища;
- методичні засади формування системи показників для оцінювання стійкості фінансової системи, яка ґрунтується на обов'язковості врахування екзогенних факторів прямого і непрямого впливу та ендогенних факторів в розрізі мікро-економічного, макроекономічного, державного та посередницького напрямків. Це дозволило врахувати національні особливості та сучасний рівень розвитку фінансової системи України та забезпечити перспективу оцінювання державних та ринкових важелів її регулювання;
- методико-організаційне забезпечення трансформації системи фінансового нагляду в Україні у контексті забезпечення стійкості фінансової системи, що передбачає закріплення повноважень щодо регулювання банків за НБУ, а інших фінансових установ – за наглядовим органом, створеним шляхом об'єднання НКЦПФР та Нацкомфінпослуг.

Практичне значення одержаних результатів. Обґрунтовані автором теоретичні висновки і розроблені практичні рекомендації можуть бути використані у процесі розробки державних програмних документів, що визначатимуть розвиток забезпечення стійкості фінансової системи України.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у роботі окремих установ, що підтверджується відповідними довідками та актами. Розроблені пропозиції оптимізації параметрів стійкості фінансової системи регіону розглянуті та прийняті до уваги департаментом фінансів Черкаської ОДА (довідка від 08.02.2014 № 04-02-31/331). Методичні рекомендації щодо інтегрального якісного та кількісного оцінювання стійкості фінансової системи використані в практичній діяльності кредитної спілки “СЕД” (довідка від 10.02.2014 № 02/02-14-1). Пропозиції щодо удосконалення антикризової політики та системи раннього попередження ризику прийняті до впровадження в діяльність Черкаського відділення Центральної філії ПАТ “Кредобанк” (довідка від 14.05.2013 № 44).

Результати наукових розробок використовуються у навчальному процесі Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ) при викладанні дисциплін: “Фінанси”, “Фінансове моделювання”, “Ринок фінансових послуг”, “Державний фінансовий контроль”, “Моделі і методи прийняття рішень в аналізі і аудиті” (довідка від 16.01.2014 № 01-006/307).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою роботою. Наукові положення, висновки, рекомендації і розробки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно і відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах особистого внеску.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювались і отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях, серед яких: II Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів та молодих вчених “Розвиток фінансово-кредитної системи України: здобутки, проблеми, перспективи” (Львів, 2006 рік), III Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів та молодих вчених “Розвиток фінансово-кредитної системи України: здобутки, проблеми, перспективи” (Львів, 2007 рік), Міжнародна науково-практична конференція “Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків” (Черкаси, 2008, 2010, 2011, 2012 роки), VI Міжнародна науково-практична конференція “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю” (Черкаси, 2009 рік), Міжнародна науково-практична конференція “Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика” (Суми, 2007, 2009, 2012, 2013 роки), VII Mezinárodní vědecko-praktická conference “Aktualní vymoženosti vědy – 2011” (Praga, 2011 рік), I Міжнародна науково-практична конференція “Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин” (Севастополь, 2013 рік).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційної роботи опубліковано в 24 наукових працях загальним обсягом 66,93 друк. арк., з яких особисто автору належать 8,14 друк. арк., у тому числі розділи у 3 колективних монографіях, 8 статей у фахових виданнях, 13 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 226 сторінок, у тому числі на 66 сторінках розміщено 25 таблиць, 35 рисунків, 4 додатки та список літератури з 204 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет та методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, визначено зв’язок дисертації з науковими програмами і темами, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертації “**Теоретичні засади забезпечення стійкості фінансових систем**” узагальнено змістовні аспекти функціонування фінансової системи, поглиблено підходи до розуміння сутності стійкості фінансової системи, охарактеризовано специфіку трансформаційних та глобалізаційних процесів на різних рівнях їх реалізації.

Проведене дослідження розвитку позицій щодо трактування сутності фінансової системи у науковій літературі дає змогу відзначити, що традиційним є виокремлення інституційного та функціонального поглядів, в основу розмежування яких покладено принципову різницю структурних складових, які у комплексі формують фінансову систему, що, на думку автора, не дозволяє врахувати глобальну мету її функціонування. Зміщення акцентів на пріоритетність даного аспекту дало змогу визначити наступні підходи: перерозподільний – організація процесу обігу акумульованих фінансових ресурсів між суб'єктами системи для їх подальшого використання; забезпечувальний – задоволення економічних і соціальних потреб суспільства внаслідок здійснення фінансових операцій; ескалаційний – спрямованість функціонування фінансової системи на реалізацію процесу розширеного відтворення та досягнення економічного зростання.

У роботі доведено, що визначення фінансової системи, надані у рамках кожного з виокремлених підходів, не дозволяють врахувати повний спектр її ключових характеристик, що призвело до необхідності формулювання дефініції у авторському визначенні, відповідно до якої фінансова система представляє сукупність самостійних сфер та ланок, пов'язаних між собою існуванням механізмів обігу фінансових ресурсів, комплексне функціонування яких забезпечує задоволення існуючих потреб суб'єктів, що входять до її складу, на мікрорівні та економічне зростання на макрорівні.

Запропонований підхід дозволяє розкрити ключову мету фінансової системи, а побудова концептуальної схеми її організації (рис. 1) забезпечує конкретизацію особливостей її функціонування. Обґрунтовано принципи, які обумовлюють специфіку взаємодії складових фінансової системи: цілісність, самостійність, емерджентність, динамічність, регульованість. У контексті визначення структурної будови фінансової системи автором виокремлено три складові: організаційну підсистему, яка забезпечує формування регуляторного середовища для здійснення фінансової діяльності; суб'єктну підсистему, яка об'єднує активних учасників, що здійснюють акумулювання, розподіл та використання фінансових ресурсів; інституційну підсистему, яка спрямована на формування та реалізацію механізмів трансформації та перерозподілу фінансових ресурсів. Взаємодія зазначених компонентів забезпечує виконання фінансовою системою наступних функцій: трансформаційної, координуючої, регулюючої, превентивної, стимулюючої. Наведена концепція побудови фінансової системи дозволяє узагальнити її основні структурні складові та визначити орієнтири їх узгодженого функціонування, досягнення яких стає можливим в умовах перманентного застосування заходів, спрямованих на підвищення стійкості фінансової системи.

Систематизація змістовних характеристик поняття “фінансова стійкість” дозволила виокремити декілька підходів до її трактування, а саме: мікрорівневий, за якого фінансова стійкість розглядається як достатність грошових коштів, необхідних для ефективного функціонування підприємства, збалансованість власних та залучених фінансових ресурсів та можливість своєчасного виконання зобов'язань; мезорівневий, при якому ідентифікуються параметри

стійкості окремих інституційних секторів фінансової системи (банківського, страхового, фондового тощо); макрорівневий, що передбачає визначення критеріїв та передумов стійкості фінансової системи в цілому.

Рисунок 1 – Структурно-функціональна побудова фінансової системи

Узагальнення теоретичних аспектів дозволило систематизувати критерії стійкості фінансової системи та поглибити розуміння змісту досліджуваного поняття і визначати її як складову загальної економічної стійкості, що характеризується ефективністю перерозподільних процесів на різних рівнях економічних відносин у рамках фінансової системи, високою адаптивністю до волатильності зовнішнього середовища, а також здатністю фінансової системи нейтралізувати ймовірність експансії деструктивного впливу на інші сектори економіки. Такий підхід дозволяє більш комплексно та об'єктивно підійти до вирішення зазначеної термінологічної проблеми.

Автором досліджено особливості етапів та видів трансформаційних перетворень (внутрішньосистемні, системні та міжсистемні; макрорівневі, мезорівневі та макрорівневі; моносекторні, комплексні), визначено специфічні риси перехідної економіки, а також охарактеризовано закономірності транзитивного періоду національного господарства в цілому та у розрізі його окремих складових

(банківського сектора, валютного сегмента, фондового ринку, а також бюджетної сфери).

На сучасному етапі розвитку економіка України зазнає трансформацій, обумовлених активізацією глобалізаційних тенденцій на наднаціональному рівні, що, у свою чергу, призводить до внутрішніх перетворень системи. У зв'язку з цим автором досліджено причини та передумови залучення країни до глобалізаційних процесів, систематизовано особливості розвитку фінансових систем в таких умовах, визначено переваги та недоліки інтеграції до глобального економічного простору.

У другому розділі **“Розвиток науково-методичних засад забезпечення стійкості фінансової системи”** поглиблено науково-методичні засади формування системи показників оцінювання стійкості фінансової системи; досліджено тенденції розвитку індикаторів, що характеризують стійкість фінансової системи України; розвинуто теоретичні аспекти проведення стрес-тестування стану фінансової системи.

Дослідження вітчизняних та закордонних підходів до формування системи показників оцінювання стійкості фінансової системи, а також визначення їх переваг і недоліків дозволили дійти висновку про необхідність обов'язкового включення до переліку релевантних індикаторів екзогенних факторів прямого і непрямого впливу та ендогенних факторів в розрізі мікроекономічного, макроекономічного, державного та посередницького напрямків. Виходячи з цього, запропоновано до системи показників оцінювання стійкості фінансової системи України в межах індикаторів зовнішнього впливу включати: відношення зовнішнього боргу до ВВП, сальдо поточного рахунку до ВВП, прямих інвестицій до ВВП, темпу росту валютного курсу гривні до долара США, золотовалютних резервів до тижня імпорту, частки капіталу іноземних банків в національній банківській системі та експорту до імпорту; в розрізі індикаторів внутрішнього впливу: відношення внутрішнього боргу до ВВП, сальдо державного бюджету до ВВП, обсягу золотовалютних резервів до ВВП, активів комерційних банків до ВВП, капіталізації фондового ринку до ВВП, темп росту ВВП на душу населення, темп інфляції, темп росту промислового виробництва та темп росту заощаджень населення. Зазначені показники виступають інформаційною базою подальших розробок науково-методичного оцінювання фінансової стійкості в Україні.

Обґрунтована система показників дозволяє комплексно охарактеризувати стійкість фінансової системи України, враховуючи її національні особливості і трансформаційні процеси, виключити дублювання сутнісних характеристик певних показників та охопити результативність інструментів державного регулювання в межах реалізації бюджетно-податкової, грошово-кредитної, валютної, боргової та інвестиційної політик.

Аналіз і оцінка показників стійкості фінансової системи України протягом 2000–2012 рр. та порівняння їх у динаміці засвідчили про наявність переважно негативних або циклічних тенденцій майже за всіма внутрішніми та зовнішніми індикаторами. Дані закономірності виявили необхідність

удосконалення та підвищення адекватності методичних засад забезпечення стійкості фінансової системи України, а також підвищення ефективності державних важелів впливу на фінансові процеси в країні.

Акцентовано увагу на тому, що ефективне забезпечення стійкості фінансової системи повинно враховувати систему раннього попередження ризику та стрес-тестування. Реалізувати дане положення запропоновано за рахунок математичного моделювання оцінювання рівня ризику втрати стійкості фінансової системи. Автором проведено формалізацію зазначеного процесу та визначено наступні етапи: 1) ідентифікація всієї сукупності факторів, які впливають на рівень ризику втрати стійкості фінансової системи; 2) врахування напрямку впливу факторних ознак на результативну (поділ показників на стимулятори та дестимулятори); 3) визначення рівня пріоритетності релевантних показників за рахунок введення вагових коефіцієнтів, розрахованих на основі формули Фішберна; 4) побудова економіко-математичної моделі оцінювання рівня ризику втрати стійкості фінансової системи на основі сценарного підходу (1); 5) проведення аналізу чутливості побудованої моделі при зміні факторів управління; б) якісна інтерпретація рівня ризику втрати стійкості фінансової системи.

$$I = \eta \left(\prod_{j=1}^m \frac{\sum_{i=1}^n w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i+}}{\sum_{i=1}^n w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i-}} - \sum_{j=1}^m \frac{\prod_{i=1}^n w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i+}}{\prod_{i=1}^n w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i-}} \right) \quad (1)$$

де I – ризик втрати стійкості фінансової системи; $w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i+}$ – добуток вагових коефіцієнтів та балів показників, що є стимуляторами; $w_j \times z_{ij} | x_{ij}^{i-}$ – добуток вагових коефіцієнтів та балів показників, що є дестимуляторами; n – кількість років; m – кількість показників; η – величина коригування.

Здійснена автором формалізація даного процесу надає можливість, змінюючи варіацію релевантних показників впливу, досліджувати рівень втрати стійкості фінансової системи, що, в свою чергу, дозволяє провести градацію деструктивних чинників за силою і напрямком дії. Отримані результати формують ефективні методичні засади впровадження своєчасних інструментів антикризової політики держави.

У третьому розділі **“Удосконалення науково-методичних підходів до оцінювання стійкості фінансової системи України”** розроблено науково-методичний підхід до оцінювання рівня стійкості фінансової системи; розвинуто методичні засади оптимізації параметрів стійкості фінансової системи України; запропоновано напрямки удосконалення державного регулювання стійкості фінансової системи України.

Враховуючи циклічність функціонування світової фінансової системи, періодичну дестабілізацію її рівноважного стану та поширення деструктивних чинників на функціонування національної економіки, значної актуальності набуває поглиблення наукових здобутків забезпечення стійкості фінансової системи України. Доцільно не тільки розширювати комплекс державних заходів

щодо фінансової підтримки суб'єктів господарювання, але й підвищувати ефективність інструментів протидії чинникам кризи шляхом формування системи виявлення фінансової нестабільності.

У роботі запропоновано методику пошуку інтегрального показника оцінювання стійкості фінансової системи в певний проміжок часу, кількісне значення якого дозволить визначити рівень дестабілізації фінансових процесів та проаналізувати ефективність прийнятих державними органами влади управлінських рішень щодо стабілізації ситуації в країні (рис. 2).

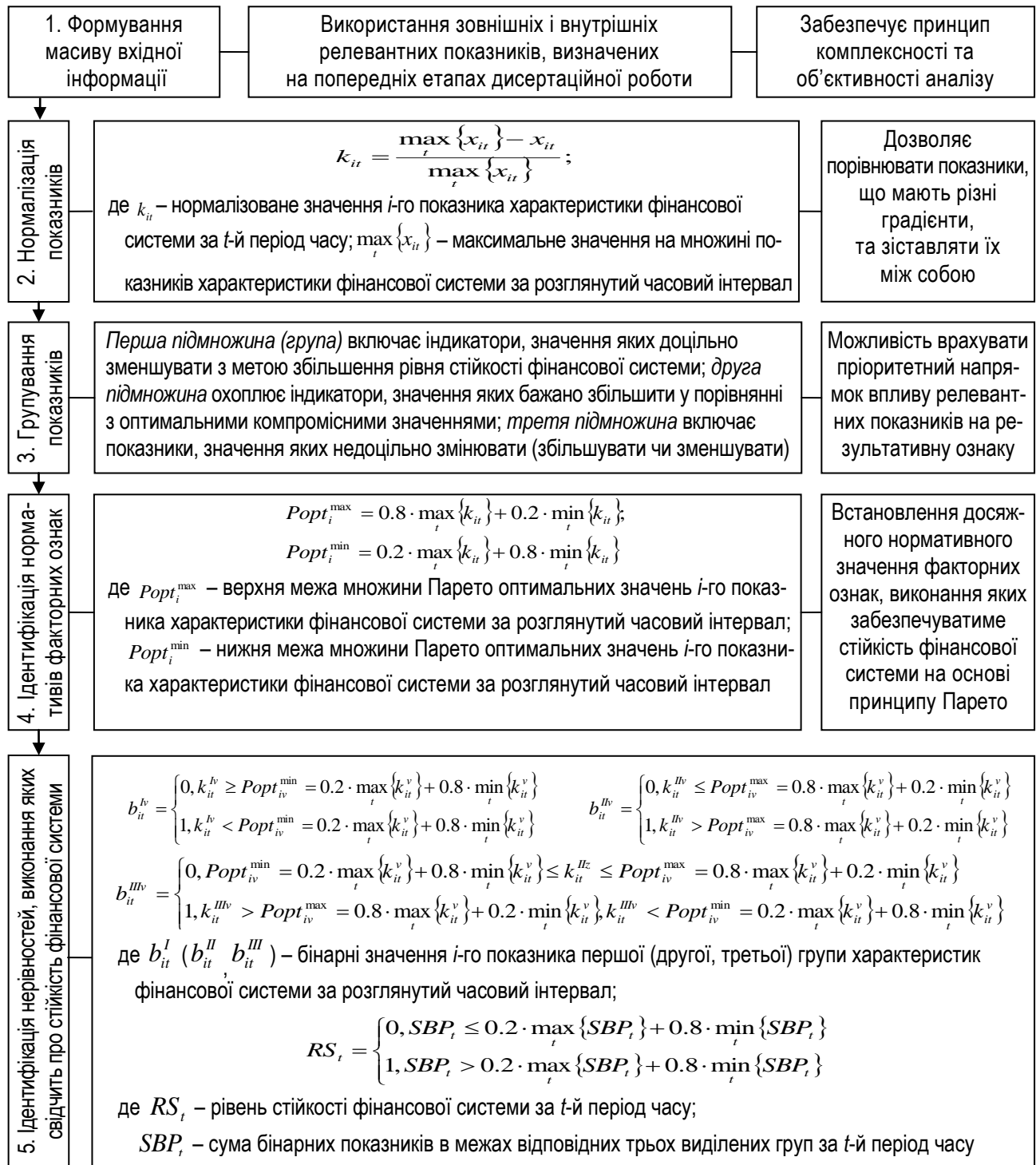
Особливість розробленого науково-методичного підходу полягає у використанні методу групування критеріїв на основі кластеризації показників характеристики фінансової системи відносно позитивного, негативного та незмінного напрямку їх впливу на рівень стійкості; нормалізації релевантних показників на базі відносного підходу, що дозволяє використовувати як від'ємні, так і додатні абсолютні величини критеріїв інформаційного забезпечення; врахуванні оптимального по Парето плану при розрахунку бінарних оцінок стійкості фінансової системи та об'єктивно досяжного інтегрального показника стійкості фінансової системи України.

У результаті проведених розрахунків встановлено, що протягом 2000–2012 рр. фінансова система України переважно характеризувалась нестабільністю. Не враховуючи показники 2001 р., з 2000 р. п'ять років поспіль в Україні простежувалася стагнація фінансової системи. Період з 2005 по 2007 р. ознаменувався певною стабільністю, яка порушилась у 2008–2009 рр. під впливом зовнішніх шоків світової фінансової кризи. Антикризові заходи, що сприяли посиленню стійкості фінансової системи в 2010–2011 рр., виявились недовготривалими та призвели до нової дестабілізації в 2012 р.

У цілому результати запропонованого науково-методичного підходу узгоджуються з реальною ситуацією розвитку вітчизняної фінансової системи, що дає змогу стверджувати про його адекватність та логічність математичної формалізації. Таким чином, за умови прогнозування визначених релевантних параметрів характеристики фінансової системи України можливо ефективно використовувати весь існуючий інструментарій державного управління та проводити збалансоване забезпечення стійкості фінансової системи на всіх її рівнях.

Автор акцентує увагу на тому, що формалізація методичних засад забезпечення стійкості фінансової системи вимагає розрахунку оптимального значення параметрів, що її формують. Науково-методичний підхід до оптимізації параметрів стійкості фінансової системи запропоновано реалізувати на основі використання теорії ігор.

Концептуальною основою розробленої методики було обрано положення щодо різновекторності дії чинників, які впливають на стійкість фінансової системи та кардинально різних суб'єктів, що їх формують. З одного боку, державні органи управління намагаються досягти високого рівня стійкості фінансової системи за допомогою усіх існуючих інструментів, а з іншого – суб'єкти господарювання, базуючись на принципі максимізації вигод, спричиняють її дисбаланс.

Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Рівень стійкості (0 – стійка, 1 – нестійка)	1	0	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1

Рисунок 2 – Науково-методичний підхід до оцінювання рівня стійкості фінансової системи

Особливістю запропонованого підходу виступає математична формалізація процесу прийняття управлінських рішень в умовах розбіжності інтересів держави та суб'єктів господарюванню (“два гравці”), а результатом даного процесу

є рівень стійкості фінансової системи (“ціна гри”). У роботі обґрунтовано, що в межах реалізації теорії ігор оцінку державного впливу на стійкість фінансової системи доцільно описувати за рахунок інтегрального показника, що акумулює три відносні: сальдо державного бюджету/ВВП, державний борг/ВВП та золотовалютні резерви (ЗВР)/М2. Запропонований підхід дозволяє врахувати найбільш використовувані в умовах функціонування вітчизняної економіки політики державного регулювання: бюджетно-податкову, боргову та грошово-кредитну. Вплив суб’єктів господарювання на рівень стійкості фінансової системи описаний за рахунок показника “рівень тіньової економіки”, який найбільш комплексно та всебічно характеризує протидію суб’єктів господарювання забезпеченню стійкості фінансової системи.

Поетапна реалізація науково-методичного підходу до оптимізації параметрів фінансової системи України (рис. 3), яка передбачає формалізацію “умовної гри”, розробку моделі бінарних відгуків та використання методу ітерацій, дозволяє отримати наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1 – Результати оптимізації параметрів фінансової системи

Параметри фінансової системи	Оптимальне значення
Рівень стійкості фінансової системи (1 – нестабільність, 0 – стабільність)	0,00
Сальдо державного бюджету/ВВП, %	0,07
Державний борг/ВВП, %	29,50
ЗВР/М2, %	36,11
Рівень тіньової економіки, % від ВВП	10,00

Отримані параметри стійкості фінансової системи свідчать про необхідність зосередження найбільшої уваги державної політики на знаходженні компромісу між державними органами влади та суб’єктами господарювання в розрізі виходу бізнесу з тіні, ефективного управлінні державним боргом та збалансуванні потреб держави з джерелами фінансування бюджету. Проведене дослідження дозволяє сформулювати виважену державну стабілізаційну політику з градацією найбільш пріоритетних тактичних та стратегічних векторів подальшого розвитку.

Автором проведено дослідження основних вітчизняних та закордонних моделей організації системи фінансового нагляду (інституційна, функціональна, інтегрована, модель “двох вершин”), здійснено комплексну характеристику кожної з них, ідентифіковано їх переваги та недоліки; виявлено, що найбільш ефективними та такими, що відповідають сучасним особливостям розвитку фінансового ринку, є міжсекторні моделі, до яких належать модель за завданнями та модель мегарегулятора.

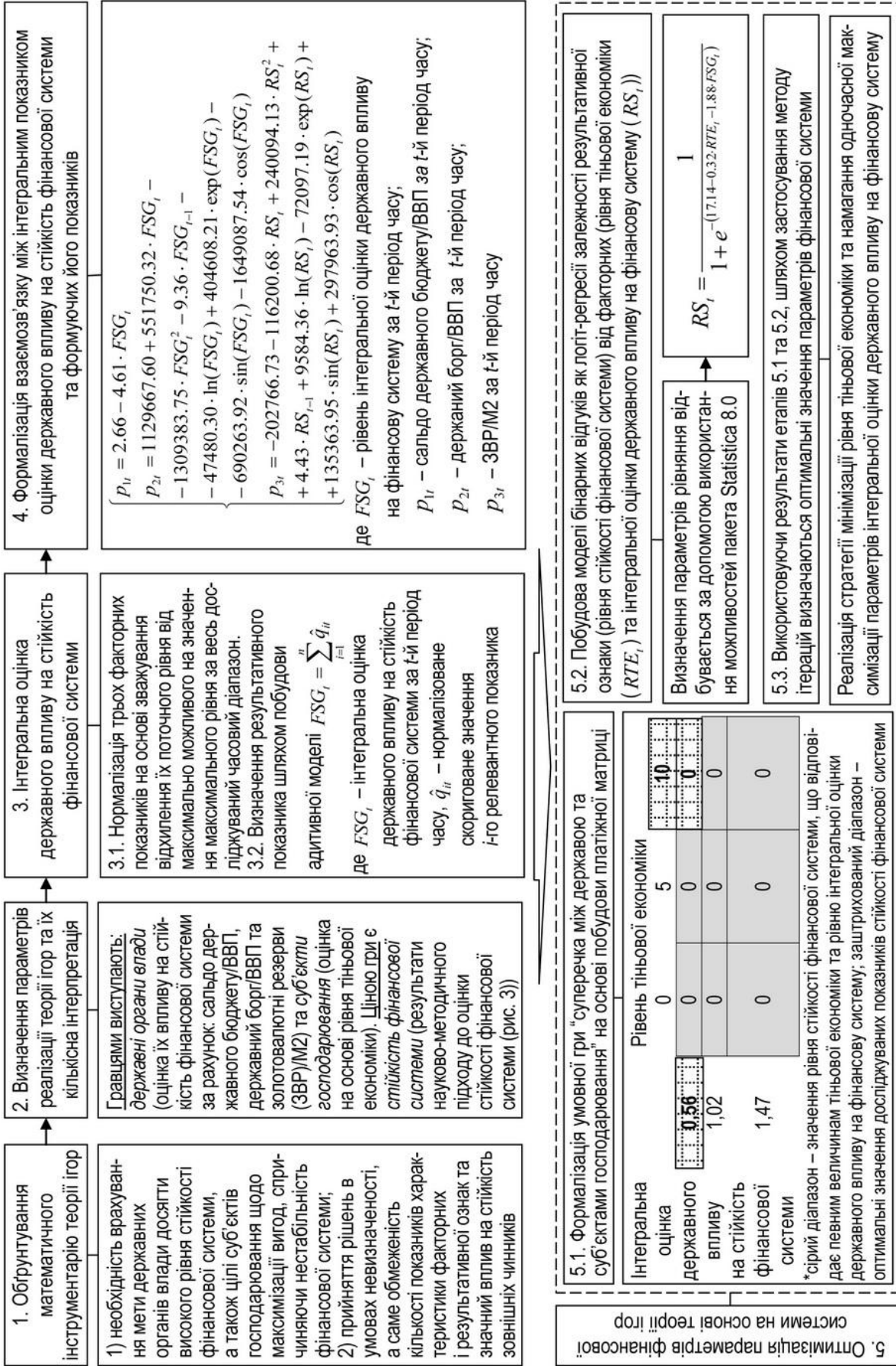

Рисунок 3 – Алгоритм оптимізації параметрів фінансової системи України

Трансформацію вітчизняної системи фінансового нагляду запропоновано здійснити наступним чином: регулятором банківського сегмента має залишитися Національний банк України; створити наглядовий орган на базі об'єднання НКЦПФР та Нацкомфінпослуг для регулювання діяльності відмінних від банків фінансових посередників. Дана трансформація системи фінансового нагляду має декілька переваг: по-перше, відповідність банкоцентричному характеру фінансового ринку України, що обумовлює виділення окремого регулятора для даного сегмента як основоположного; по-друге, прийнятність сучасному етапу розвитку вітчизняного фінансового ринку, для якого не є характерним значна універсалізація фінансових послуг, динамічне зростання фінансових конгломератів та стирання меж між різними сегментами фінансової системи; по-третє, можливість економії на масштабах унаслідок об'єднання у єдиний орган НКЦПФР та Нацкомфінпослуг. Зазначені переваги в сукупності сприятимуть підвищенню рівня стійкості фінансової системи України.

ВИСНОВКИ

У дисертації надано теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до вирішення наукової задачі, що полягає у розвитку теоретичної бази та розробці практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості фінансової системи України.

За результатами дисертаційної роботи зроблено наступні висновки:

1. Поступальний розвиток національної економіки нерозривно пов'язаний з необхідністю існування дієвого механізму фінансового забезпечення потреб суб'єктів господарювання та населення. Ефективність організації зазначеного процесу запропоновано здійснювати на основі структурно-функціональної схеми побудови фінансової системи, яка узагальнює визначені принципи її функціонування (цілісність, самостійність, емерджентність, динамічність, регульованість), базові складові (організаційна, об'єктна та інституційна підсистеми) та виконувані функції (трансформаційна, координуюча, регулююча, превентивна).

2. Фінансова система будь-якої держави, що є активним учасником міжнародних економічних відносин, характеризується високим ризиком її дестабілізації, оскільки глобальне фінансове середовище формується в умовах значного рівня конвергенції, що, у свою чергу, обумовлює активізацію ланцюгових деструктивних процесів у випадку розбалансованості фінансової системи окремої держави, які можуть мати значні негативні наслідки. Проведений аналіз дозволив трактувати стійкість фінансової системи як складову загальної економічної стійкості, що характеризується ефективністю перерозподільних процесів на різних рівнях економічних відносин у рамках фінансової системи, високою адаптивністю до волатильності зовнішнього середовища, а також здатністю фінансової системи нейтралізувати ймовірність експансії деструктивного впливу на інші сектори економіки.

3. Проведено визначення особливості розвитку фінансових систем в умовах глобалізації, до базових аспектів відносять: лібералізацію та дерегулювання фінансового сектора, підвищений ризик швидкої експансії деструктивних процесів

між фінансовими секторами різних держав, зростання спекулятивного попиту на фінансові активи, випереджаючи темпи зростання фінансового ринку над виробничим сектором, уніфікація основних вимог і правил функціонування фінансових систем, активізація злиттів і поглинань у фінансовому секторі.

4. Обґрунтована система внутрішніх та зовнішніх показників оцінювання стійкості фінансової системи України, враховуючи національні особливості, рівень розвитку фінансової системи та базові пріоритети державного регулювання.

5. Аналіз показників, що характеризують рівень стійкості фінансової системи України та порівняння їх в динаміці, засвідчив про суттєву циклічність та негативні зміни переважної більшості релевантних індикаторів. Відповідно, подальше підвищення стійкості фінансової системи України повинно базуватися на прийнятті виважених управлінських рішень в межах бюджетно-податкової, грошово-кредитної, валютної, боргової та інвестиційної політик, а також на ефективному збалансуванні державних та ринкових інструментів стабілізації економіки.

6. Одним із істотних факторів суттєвої вразливості вітчизняної фінансової системи до кризових явищ є недостатній ступінь розробленості методичних основ та концептуальних положень системи раннього попередження ризику. Запропонований науково-методичний підхід до оцінювання ризику втрати стійкості фінансової системи враховує напрямок та силу впливу зовнішніх і внутрішніх деструктивних факторів, та реалізується на основі застосування сценарного підходу.

7. Розроблено науково-методичний підхід до оцінювання рівня стійкості фінансової системи на основі принципу Парето, який дозволяє однозначно стверджувати про наявність кризової ситуації та ідентифікувати основні чинники, що призводять до негативних подій. Це дає можливість ефективно використовувати весь комплекс інструментів державного управління та проводити збалансоване вирівнювання стійкості фінансової системи на всіх її рівнях.

8. У роботі запропоновано науково-методичний підхід до оптимізації параметрів стійкості фінансової системи, який дозволяє сформувати виважену державну стабілізаційну політику з градацією найбільш раціональних тактичних та стратегічних векторів впливу. Процес оптимізації здійснюється на основі використання інструментарію теорії ігор та ітераційного методу. Даний підхід дає можливість врахувати інтереси державних органів влади та суб'єктів господарювання, і в результаті визначити рівноважні параметри їх ефективної взаємодії.

9. Організація системи фінансового нагляду в Україні є недосконалою, що підтверджується значними деструктивними наслідками фінансової кризи 2008–2009 рр. Запропоновано механізм її трансформації у контексті забезпечення стійкості фінансової системи, що передбачає закріплення повноважень щодо регулювання банківського сектора за НБУ та агрегування у єдиний наглядовий орган НКЦПФР та Нацкомфінпослуг. Вибір такої структури фінансового нагляду обумовлений загальносвітовими тенденціями до укрупнення наглядових органів, банкоцентричністю фінансового ринку України, рівнем його розвитку, та економічною доцільністю таких трансформацій (позитивний ефект масштабу).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Лук'янець О. В. Банківська система України в європейському контексті: генеза, структура, конкурентний потенціал : монографія / [колектив авторів]; під заг. ред. д.е.н. Р. Ф. Пустовійта. – К. : УБС НБУ, 2009. – 399 с. – С. 155–171 (23,25 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у формуванні базових засад реалізації системи раннього попередження ризиків в банках (0,66 друк. арк.).*
2. Лук'янець О. В. Функціонування органів регулювання і нагляду за фінансовим сектором в Україні // Розвиток фінансових відносин в Україні : монографія / авт. кол., за наук. ред. д.е.н., проф. Пустовійта Р. Ф. і к.е.н., доц. Мартюшевої Л. С. – Київ: УБС НБУ, 2012. – 314 с. – С. 289–306 (18,37 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у розробці напрямів вдосконалення системи органів нагляду і регулювання фінансового сектора в Україні (0,66 друк. арк.).*
3. Лук'янець О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління небанківськими фінансовими установами : монографія / [колектив авторів]; під заг. ред. к.е.н., доц. М. Й. Гедза. – К. : ТОВ “ДКС центр”, 2009. – 392 с. – С. 208–245 (20,36 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у формуванні науково-методичних засад управління небанківськими фінансовими установами (2,08 друк. арк.).*

Публікації у наукових фахових виданнях

4. Лук'янець О. В. Оцінка стійкості фінансової системи: теоретичні аспекти / О. В. Лук'янець // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Т. 18. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2006. – 380 с. – С. 346–350 (0,25 друк. арк.).
5. Лук'янець О. В. Стрес-тестування як інструмент оцінки стійкості фінансової системи / О. В. Лук'янець // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Фінансово-економічні системи: трансформація та євроінтеграція : збірник наукових праць. Вип. 1 (63). – Львів, НАН України. Ін-т регіональних досліджень, 2007. – 505 с. – С. 423–429 (0,33 друк. арк.).
6. Лук'янець О. В. Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи / Л. В. Кривенко, О. В. Лук'янець // Вісник університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2008. – № 3. – 238 с. – С. 108–111 (0,42 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у дослідженні параметрів та факторів комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи, обґрунтуванні можливостей розробки методики комплексної оцінки фінансової стійкості банківського сектора (0,21 друк. арк.).*
7. Лук'янець О. В. Методичні підходи до визначення індикаторів фінансової стійкості домогосподарств / О. В. Лук'янець // Наука й економіка. Вип. 3 (15). – Т. 1. – Хмельницький : ХЕУ, 2009. – 325 с. – С. 77–82 (0,42 друк. арк.).
8. Лук'янець О. В. Реформування фінансового регулювання та нагляду для забезпечення стійкості фінансової системи України / О. В. Лук'янець //

Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. Випуск 31. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 381 с. – С. 177–188 (0,625 друк. арк.).

9. Лук'янець О. В. Рівень економічної свободи України / О. В. Лук'янець // Фінансовий простір. – ЧІБС УБС НБУ. – 2012. – № 3 (7). – 86 с. – С. 49–53 (0,416 друк. арк.).
10. Лук'янець О. В. Особливості моделей фінансових систем / О. В. Лук'янець // Торгівля, комерція, підприємництво: зб. наук. пр. / [ред. кол.: В. В. Апопій, Ю. А. Дайновський, С. В. Скибінський та ін.]. – Львів : Львівська комерційна академія, 2013. – Вип. 15. – 210 с. – С. 75–79 (0,625 друк. арк.).

Публікації у журналах, що входять до наукометричних баз (скопус)

11. Olena Lukyanets. Methodological approach to the evaluation of the financial system stability in the conditions of economic transformation // Investment Management and Financial Innovations, Volume 11, Issue 1, 2014. – 202 с. – С. 189–177 (0,61 друк. арк.).

Публікації у збірниках матеріалів конференцій

12. Лук'янець О. В. Теоретичні аспекти стійкості фінансової системи / О. В. Лук'янець // Розвиток фінансово-кредитної системи України: здобутки, проблеми, перспективи : зб. тез доп. II Всеукраїн. наук.-практ. конф. аспірантів та молодих вчених (27–29 вересня 2006 р). – Львів : ЛІБС НБУ, 2006. – 200 с. – С. 68–69 (0,08 друк. арк.).
13. Лук'янець О. В. Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи / О. В. Лук'янець // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (31 травня – 1 червня 2007 р). – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 184 с. – С. 135–136 (0,08 друк. арк.).
14. Лук'янець О. В. Визначення стійкості інституційних суб'єктів фінансової системи / О. В. Лук'янець // Розвиток фінансово-кредитної системи України: здобутки, проблеми, перспективи : зб. тез доп. III Всеукраїн. наук.-практ. конф. аспірантів та молодих вчених (25–26 жовтня 2007 р.). – Львів : ЛІБС УБС НБУ, 2007. – С. 34–36 (0,08 друк. арк.).
15. Лук'янець О. В. Депозити домашніх господарств як резерв розвитку ресурсів банківської системи / О. В. Лук'янець // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 вересня 2008 р.). – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2008. – 210 с. – С. 38–40 (0,08 друк. арк.).
16. Лук'янець О. В. Методичні підходи до визначення індикаторів фінансової стійкості домогосподарств / О. В. Лук'янець // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (8–10 квітня 2009 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – 448 с. – С. 265–266 (0,16 друк. арк.).
17. Лук'янець О. В. Стрес-тестування як інструмент оцінки стійкості банківської системи / О. В. Лук'янець // Міжнародна банківська конкуренція: теорія

- і практика : зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (21–22 травня 2009 р.): у 2-х т. – Т. 1. – Суми : УАБС НБУ, 2009. – 182 с. – С. 66–67 (0,08 друк. арк.).
18. Лук'янець О. В. Системи діагностики стану банківської системи / О. В. Лук'янець // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 травня 2010 р.): у 2-х т. – Т. 1. – Суми : УАБС НБУ, 2010. – 135 с. – С. 94–96 (0,08 друк. арк.).
 19. Лук'янець О.В. Роль фінансового нагляду у забезпеченні стійкості фінансової системи / О. В. Лук'янець // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14–15 жовтня 2010 р.). – Черкаси : ЧБС УБС НБУ, 2010. – 370 с. – С. 228–230 (0,08 друк. арк.).
 20. Лук'янець О. В. Оцінка фінансової стійкості суб'єктів реального сектора економіки України / О. В. Лук'янець // Aktualní vymoženosti vědy – 2011: materialy VII Mezinárodní vědecko-praktická conference. – Díl 1. Ekonomické vědy : Praga / Publishing House “Education and Science” s.r.o. – 112 stran. – С. 83–85 (0,125 друк. арк.).
 21. Lukynets O. V. Bank liquidity as the factor of the banking system stability / O. V. Lukynets // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 жовтня 2011 р.). – Черкаси : ЧБС УБС НБУ, 2011. – 396 с. – С. 98–99 (0,08 друк. арк.).
 22. Лук'янець О. В. Індекс економічної свободи України / О. В. Лук'янець // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : зб. тез доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 жовтня 2012 р.). – Черкаси : ЧБС УБС НБУ, 2012. – 516 с. – С. 365–367 (0,125 друк. арк.).
 23. Лук'янець О. В. Особливості фінансових систем в умовах трансформаційної економіки / О. В. Лук'янець // Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин : зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. конф. (16–18 травня 2013 р., м. Севастополь) / Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України; Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. – Сімферополь : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2013. – 367 с. – С. 186–188 (0,125 друк. арк.).
 24. Лук'янець О. В. Ризики фінансової системи України / О. В. Лук'янець // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XVI Всеукраїн. наук.-практ. конф. (24–25 жовтня 2013 р.). – Суми : ДВНЗ “УБС НБУ”, 2013. – 93 с. – С. 83–84 (0,08 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лук'янець О. В. Методичні засади забезпечення стійкості фінансової системи країни. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2014.

У дисертації досліджено теоретичні основи фінансової системи, визначено її складові, принципи побудови та структуру функціонування. Обґрунтовано сутність, систему цілей і завдань забезпечення стійкості фінансової системи. Визначено особливості функціонування фінансової системи України в умовах трансформаційних процесів світової економіки. Розвинуто підходи до формування системи індикаторів оцінювання стійкості фінансової системи України. Проведено аналіз динамічних змін зовнішніх та внутрішніх показників, що характеризують стійкість фінансової системи України. Поглиблено теоретичні основи проведення стрес-тестування та системи раннього попередження деструктивних чинників. Здійснено кількісне оцінювання рівня стійкості фінансової системи України на основі розробленого науково-методичного підходу. Формалізовано економіко-математичну модель проведення оптимізації параметрів стійкості фінансової системи. Розглянуто проблемні аспекти та пріоритетні напрямки організації системи фінансового нагляду в Україні.

Ключові слова: фінансова система, стійкість, деструктивні чинники, фінансовий ризик, державне регулювання.

АННОТАЦІЯ

Лукьянец Е. В. Методические основы обеспечения устойчивости финансовой системы страны. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2014.

В диссертации исследованы теоретические основы финансовой системы, определены ее ключевые признаки, составляющие элементы, уровни и принципы построения, а также идентифицирована структура ее организации. Обоснованы сущность, система целей и задач обеспечения устойчивости финансовой системы. Определено понятие устойчивости финансовой системы, позволяющее четко определить приоритеты государственной политики в сфере поддержки высокого уровня устойчивости финансовой системы, создает предпосылки для разработки эффективного механизма ее количественной оценки. Проанализированы особенности функционирования финансовой системы Украины в условиях трансформационных процессов мировой экономики. Рассмотрены основные этапы становления финансовой системы Украины и определены особенности ее развития в условиях глобализации.

Обоснована система индикаторов оценки устойчивости финансовой системы Украины. Базовыми принципами ее формирования выступают: учет внешних факторов прямого и косвенного воздействия, а также внутренних факторов в разрезе микроэкономического, макроэкономического, государственного и посреднического направлений. Проведен анализ динамических изменений внешних и внутренних показателей, характеризующих устойчивость финансовой системы Украины. Установлены негативные тенденции большинства индикаторов, что приводит к необходимости активного государственного регулирования

всех экономических процессов. Исследованы теоретические основы организации системы раннего предупреждения риска, который предполагает использование сценарного подхода и учета весовых коэффициентов входящих параметров модели. Определен методический подход к формированию граничных значений трех интервалов (критический, высокий, минимальный) качественной оценки уровня риска.

Проведена количественная оценка уровня устойчивости финансовой системы Украины. Расчет интегрального показателя предполагал кластеризацию индикаторов, что формируют статистическую базу исследования, с целью определения их приоритетности; нормализацию факторных признаков на основании относительного подхода; определение допустимого уровня устойчивости финансовой системы на основании принципа Парето. Формализована экономико-математическая модель оптимизации параметров устойчивости финансовой системы. Инструментами определения оптимальных значений выступили теория игр и итерационный метод, которые предлагают наиболее рациональный путь повышения устойчивости отечественной финансовой системы. В работе развиты предложения реформирования системы финансового надзора в Украине в контексте обеспечения устойчивости финансовой системы, которые содержат меры организационного, методологического и функционального характера.

Ключевые слова: финансовая система, устойчивость, деструктивные факторы, финансовый риск, государственное регулирование.

SUMMARY

Lukyanets O. V. Methodological framework for ensuring stability of the financial system of a country. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree reception of economic science on speciality 08.00.08. – Money, finance and credit. – State Highest Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2014.

The thesis investigates theoretical bases of the financial system, identifies its component elements, principles and functioning structure. The essence, system of goals and objectives of ensuring the financial system stability are substantiated. The national features of the financial system functioning under conditions of world economy transformation processes are determined. The approach of the system of indicators for estimation the financial system of Ukraine stability is developed. The analysis of dynamic changes in external and internal indicators characterizing the stability of the financial system of Ukraine is conducted. The author offers advanced theoretical bases of stress testing and the early warning system of destructive factors. The quantitative assessment of sustainability of the financial system of Ukraine based on the developed the scientific and methodical approach is done. Economic and mathematic model of optimization parameters of sustainability of the financial system is formalized. Problem issues and priorities of organization financial supervision in Ukraine is considered.

Key words: financial system, stability, destructive factors, financial risk, and government regulation.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Л. В. Кривенко

Підписано до друку 20.05.2014.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 4694 від 19.03.2014

